

ЛЕКСИЧНА АСИМІЛЬОВАНІСТЬ ЕТНОРЕАЛІЙ-ГАЛЛІЦИЗМІВ У СУЧАСНІЙ
АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НА СЛОВОТВІРНОМУ РІВНІ

Статтю присвячено аналізу ступеня лексичної асимільованості етнореалій-галліцизмів у сучасній англійській мові на словотвірному рівні. Розглянуто особливості словотвірної активності етнореалій-галліцизмів у сучасній англійській мові, їх найпродуктивніші способи словотворення, найуживаніші словотвірні моделі та найчастотніші типи семантичних зсувів, що відбуваються при утворенні похідних від етнореалій-галліцизмів. Розкрито зміст понять "словотвірна активність", "конверсія", "модифікація", "чиста транспозиція", "ускладнена транспозиція" та "мутація".

Як відомо, словотвірний аспект є важливим показником ступеня лексичної асимільованості іншомовних слів у мові-рецепторі, на що вказують у своїх роботах багато дослідників іншомовної лексики (І. В. Арнольд, М. В. Брофман, К. М. Єршоміна, Р. М. Бутіна та ін.). **Актуальність нашої роботи** визначається необхідністю проведення дослідження ступеня лексичної асимільованості етнореалій-галліцизмів (ЕГ) у сучасній англійській мові на словотвірному рівні, що наразі є не до кінця висвітленим у лінгвістиці через неоднотайність думок з приводу лексичної приналежності ЕГ. **Мета дослідження** полягає у тому, щоб проаналізувати ступінь лексичної асимільованості ЕГ на словотвірному рівні у сучасній англійській мові, що передбачає вирішення таких **завдань**: 1) дослідити особливості словотвірної активності ЕГ у сучасній англійській мові; 2) визначити найпродуктивніші способи словотворення та словотвірні моделі ЕГ, а також найчастотніші типи семантичних зсувів, що відбуваються при утворенні похідних ЕГ. Під словотвірною активністю ми розуміємо здатність слова служити базою для створення нових слів. Аналіз словотвірних особливостей ЕГ з нашого матеріалу, більшість яких є іменниками, показує структурну неоднорідність утворених від них слів, причому далеко не всі з них фіксуються словниками. Похідні одиниці, утворені від ЕГ, які складають нашу вибірку, представлені трьома словотвірними моделями: дериватами, композитами і конверсивами.

Дериваційні моделі представлені словами, утвореними за допомогою словотвірних суфіксів, рідше префіксів. **Найбільш частотними суфіксами іменників**, утворених від досліджуваних нами одиниць, є такі: **-ness** ("стан, якість стану"): *appliqueness, bisqueness, cabarettness, cotillionness, nougattness*, (41, 5% одиниць); **-ism** (запозич. від грец., "вчення, практика чого-небудь"): *au pairism, bistroism, collagism, épéeism, marti'netism* (23 %); **-ist** (запозич. із грец., "прихильник чого-небудь, той хто володіє навичками у чому-небудь"): *boudoirist, cartelist, tricolorist* (20 %); **-dom** ("стан, якість стану"): *flageoletdom, galettedom* (6,5 %); **-(e/a)ry** ("місце, дія, рід заняття чи діяльності; поведінка чи пов'язана з нею якість"): *bivouacery, meringuery, Bastillery* (6,5 %); **-er** ("той, хто здійснює будь-яку дію"): *beguiner, trouverer* (4 %). Похідні-деривати від ЕГ нашого матеріалу також представлені багаточисленною кількістю прикметників і дієслів, які разом складають біля 49 % від загальної кількості похідних одиниць. Серед суфіксів прикметників найбільш частотними є такі: **-ish** ("неповна ступінь якості"): *zoukish, brieish, bande-dessinéeish, bouillonish, Buche de Noelish, cordon bleuish, demi mondish* (65,5 %); **-an** ("той, що відноситься до чого-небудь, схожий на що-небудь"): *salade Niçoisian* (12,5 %); **-ic** ("той, що відноситься до чого-небудь, у формі чого-небудь, схожий на що-небудь"): *absinthic, bochic, sans-culottic, crêperic* (12 %); **-(i)al** ("той, що має відношення до чого-небудь"): *griotical* (5,5 %); **-y** ("повний чого-небудь, заповнений чим-небудь"): *baguettey, petanquey, crêpey* (4,5 %). Переважна більшість дієслів, сформованих від розглянутих нами ЕГ, утворена, в основному, за допомогою продуктивного суфіксу **-ize/-ise** ("ставати яким-небудь, перетворювати на якого-небудь"): *to merlotize, cartelize, cotillionise, emmentalize, griotise, jacobinize*; а також суфіксом **-ate**: *absinthiate, gratinate*. **Префіксальний спосіб** представлений в розглянутих нами прикладах нечисленими випадками вживання за допомогою запозичених із латинської мови префіксів **anti-** (лат. "проти"): *anti-art-nouveau manifesto, anti-coulis crusade, anti-fauve developments*, **ex-** (лат. "колишній"): *ex-calvados café, ex-Dada gentlemen, ex-savate champion*, **non-** (лат. "не-"): *non-affinage technologies, assumptions of non-dirigisme*, які є найбільш продуктивними у словотворенні ЕГ в англійській мові. Їхня частота вживання становить 78 % від загальної кількості прикладів. А також префіксація представлена одиничними випадками за допомогою інших префіксів: *post-Jacobin transformations, pro-maquisard biases, extra roulade sauce* тощо, що складає 22 % від загальної кількості прикладів даних дериватів. **Префіксально-суфіксальний спосіб** словотворення ще менш частотний і також представлений лише одиничними прикладами: *anti-auteurist, anti-fois gras-ism, ultra-Trappistical, un-tapenad-ish, trans-haute couture-ism, hyper-pointill-ism* тощо.

Другий найпродуктивніший спосіб словотворення у сучасній англійській мові – **словоскладання**. Похідні складні слова, до складу яких входять ЕГ, представляють собою модель, утворену шляхом

складання двох повних основ без сполучуваної голосної. У нашому матеріалі таких прикладів 55 (або майже 10 % від загальної кількості ЕГ продуктивних у словотворенні) і більшість з них представлена моделлю **N + N**: *croque vegetarian* (від *croque monsieur*), *Hennessey-cognacness*, *boudin-blood sausage*, *HLM-housing estates* тощо. Розгляньмо й інші словотвірні моделі, які становлять 51 % усіх досліджуваних нами композитів ЕГ з нашого фактичного матеріалу. Так, словотвірна модель типу **N + Prep**, яка, окрім даного, представлена кількома варіантами, як то **N + N + Prep** або **N + Prep + Adj + N** нараховує 9 прикладів, що становить 15 %: *consommé-in-law*, *bouillon-cube-like*, *cognac-like*, *dude-of-awesome-charcuterieness*. Модель **N + ПІ** займає третє місце за чисельністю утворених за нею композитів (7 прикладів, тобто 13 % усіх композитів): *béchamel-enriched*, *cassoulet-battered*. Модель типу **N + Adj (Adj + N, N + Adj + N)** нараховує всього 5 композитів ЕГ (9 %): *cake-beignetish*, *cognac-rich*, *Santa-Claus-Père-Noëlsh* propositional guise. Моделі **N's + N (N's + ПІ + N)** та **Adj + Adj** представлені одиничними прикладами і нараховують лише по 2 композити (близько 3,5 % для кожної моделі): *Mamatouille's Winterized Ratatouille*, *Pélarion goat's cheese*, *Chinese-bistroish*, *sticky-meringuey*. На решту композитів припадає 7,5 % і вони представлені такими словотвірними моделями, як **N + Particle (roux 'dimentary')**, **Num + N + N (twenty-centime coin)**, **Pron + N (this-Parmentier, that-Parmentier від Nachis Parmentier)**, **N + Combin. form (ratatouille-vore на кшталт carnivore)**. Як показують наші спостереження, ЕГ досить активно вступають у словотвірний процес даного типу, що, на нашу думку, є яскравим свідченням високого ступеня асимільованості деяких з них (*cognac-rich*, *cognac-like*, *brioche-scented*, *brioche-styled*, *brioche-type*).

Тип словотворення, який називається конверсією чи функціональним зсувом, є нехарактерним для ЕГ. Під конверсією розуміємо "процес утворення нового слова шляхом переходу з однієї частини мови до іншої ... без допомоги якого-небудь дериваційного елемента, так що базисна форма початкового і похідного слів омонімічні" [1: 153]. Незаперечний той факт, що конверсія є одним із найпродуктивніших способів словотворення у сучасній англійській мові, однак, як показали результати нашого дослідження, вона нехарактерна для іншомовних запозичень, у тому числі ЕГ, вочевидь тому, що це чужорідні елементи у системі англійської мови. У нашому фактичному матеріалі конверсія представлена лише 5,5 % прикладів, які є: 1) дієсловами, утвореними: а) від конкретних іменників: *to fois-gras* – to stuff smb with – напихати когось; б) від абстрактних іменників: *to au pair* – to work as an au pair – працювати за програмою "Au Pair"; 2) прикметниками, утвореними: а) від конкретних іменників: *papier-mâché* – easily destroyed or discredited, false, pretentious, or illusory – фальшивий, несправжній, примарний (*a papier-mâché façade of friendship*); б) від абстрактних іменників: *au pair* – of, pertaining to, or employed under such an arrangement – найнятий програмою "Au Pair": *an au pair girl*; 3) інше (в нашому матеріалі ця категорія представлена одиничним випадком конверсії іменника в прислівник): *au pair* – as an au pair – "по-оперовськи": *she worked au pair in Greece* [2].

Коли йдеться про смислову структуру похідних слів, необхідно зазначити, що вона володіє певною семантичною своєрідністю порівняно зі смисловою структурою початкових елементів. Вона завжди є вторинною по відношенню до значення первинної основи і базується на цьому значенні. Тому при утворенні похідного слова неминуче відбувається семантичний зсув. Розрізняють чотири типи семантичних зсувів при словотворенні: модифікація, чиста транспозиція, ускладнена транспозиція та мутація [3: 54-56].

1) Модифікація спостерігається при словотворенні всередині однієї частини мови і дозволяє описати розбіжність між похідним словом і словом, від якого воно утворилося [3: 54-56]. Модифікація – найбільш характерний тип семантичного зсуву для похідних від ЕГ, оскільки представлена дериватами, а саме деривати складають більшість словотвірних моделей від ЕГ. У нашому матеріалі це такі моделі переносів: а) прихильник течії / роду занять – течія / рід занять – стан / якість течії / роду занять: *Art Nouveaunist* – *Art Nouveaunism* – *Art Nouveauness*; б) прихильник течії / роду занять – течія / рід занять – організація течії / роду занять: *Art Decoist* – *Art Decoism* – *Art Decodom*; в) музика / танець – виконавець музики / танцю – якість / стан музики / танцю: *villanelle* – *villanellist* – *villanellism* / *villanelleness*; *zydeco* – *zydecoist* – *zydecoism* / *zydeconess*.

2) Чиста транспозиція – процес переходу слова з однієї частини мови в іншу, при цьому похідне слово не набуває нового лексичного значення, а лише змінює первинну синтаксичну функцію, переходячи до нової лексико-граматичної категорії [3: 54-56]. Прикладами похідних від етнореалій, що представляють чисту транспозицію, можуть слугувати такі (біля 35 % прикладів): а) **N – V (процес – дія)**: *gasconade* – to gasconade; б) **N – Adj (предмет / особа – ознака, яка асоціюється з приналежністю до цього / цієї предмета / особи)**: *absinthe* – *absinthial*; *Bastille* – *Bastillian*; в) **Adj – N (ознака – абстрактне поняття)**: *blancmangy* – *blancmanginess* (*that passersby may also have witnessed the blancmanginess that I just had* [4]); г) **Adj – Adv (ознака предмета / явища – ознака дії)**: *crêpey* – *crêpeily* (*crêpeily delicious crêpes* [5]).

3) Ускладнена транспозиція характеризується зміною лексичного значення поряд із переходом до нової лексико-граматичної категорії [3: 55]. Біля 9,5 % прикладів представлені такими моделями: а) загальна асоціативна ознака певної місцевості – внутрішня якість натури / предмету: *Côte d'Azur* (Лазуровий берег – узбережжя південно-східної Франції, що включає Ніццу, Канни, Сан-Тропе і королівство Монако) – (*un*)-*Côte d'Azur* (не)сонячний / (не)яскравий: *the weather was extremely un-Côte*

d'Azur [6]; *solid flat shoes (and if you want the full effect, they must be black) can make an animal print tunic less Côte d'Azur* [7], – де поряд зі зміною лексико-граматичного розряду спостерігається метафоричний перенос значення за подібністю справленого враження; б) зовнішня ознака предмета – внутрішня якість натури: *escargot* (слимак) – *escargotish* (повільний, як слимак): *escargotish Italian postal service*, де спостерігається метафоричний перенос за схожістю якості; в) зовнішня ознака одного предмета – внутрішня / зовнішня ознака іншого предмета: *foie gras* (фуа-гра) – *foie grasian* (м'який, ніжний, як фуа-гра): *I also swooned over the shortribs that were foie grasian in depth* [8]; *camembert* (сир Камамбер) – *camembert* (кругла діаграма), де очевидний метафоричний перенос за схожістю внутрішньої якості / зовнішнього вигляду; г) внутрішня ознака предмета – зовнішня ознака дії: *foie gras* (нашмет з гусячої печінки, яку отримують шляхом насильницької надмірної відгодівлі гусей) – *to foie gras* (напихати силоміць), де очевидний метафоричний перенос за схожістю справленого враження; д) зовнішня ознака однієї дії – зовнішня ознака іншої дії: *to guillotine* (карати за допомогою гільйотини) – *to guillotine* (обмежувати дискусію, призначивши заздалегідь час початку голосування у парламенті [9]), де відбувається метафоричний перенос за схожістю характеру дії.

4) Мутація спостерігається при словотворенні всередині однієї частини мови і описує розбіжності в граматичних термінах [3: 56]. Приклади мутації у нашому матеріалі одиничні: *griot* – *griotte* (поет(еса), музика і шаман(ка) в Західній Африці); *monsieur* – *messieurs*; *madame* – *mesdames*.

Таким чином, аналіз словотвірного потенціалу ЕГ показує, що дана категорія іншомовних слів характеризується певною словотвірною активністю, хоча і не такою високою, як питомі одиниці англійської мови чи асимільовані запозичення. Отже, для ЕГ типологічними є такі продуктивні способи словотворення як деривація і словоскладання, на відміну від конверсії, яка зустрічається рідше. Серед семантичних зсувів, які відбуваються при утворенні похідного слова, найбільш характерні модифікація і чиста транспозиція. Ускладнена транспозиція і мутація нехарактерні, очевидно, через те, що переважна більшість ЕГ – це вузькозначні слова із низьким ступенем асимільованості. Перспективами подальших розвідок є аналіз особливостей асимільованості ЕГ у сучасній англійській мові на семантичному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка / И. В. Арнольд. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Высшая школа, 1986. – 295 с.
2. The free dictionary by farlex [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thefreedictionary.com/au+pair>.
3. Кубрякова Е. С. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова // Ambiguity, vagueness, polysemy : reading in modern English lexicology. – Киров, 1997. – С. 54–56.
4. Get Your Body Back ... but where'd mine go? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://parentingaustralia.com.au/blog/737-get-your-body-back-but-whered-mine-go>.
5. Breizoz French Creperie! Crepe-ily Delicious Crepes! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://liren.sg/2009/11/07/breizoz-french-creperie-crepe-ily-delicious-crepes/>.
6. Henman left in shade by Zabaleta's quest for perfection [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thetimes.co.uk/tto/public/sitesearch.do?querystring=the+weather+was+extremely+un-C+te+d+Azur&p=tto&pf=all&bl=on>.
7. Heels are dead – long live flats Alice Olins [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thetimes.co.uk/tto/public/sitesearch.do?querystring=animal+print+tunic+less+C+te+d+Azur&p=tto&pf=all&bl=on>.
8. Yelp. Real people. Real review [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.yelp.com/user_details_reviews_self?userid=m9vkagc4KEn5X47J9WGOBw&rec_pagestart=20.
9. Oxford Dictionaries. The world's most trusted dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oxforddictionaries.com/definition/guillotine?region=us&q=guillotine+>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Arnold I. V. Leksikologia sovremennogo anglijskogo yazyka [Lexicology of the Modern English Language] / I. V. Arnold. – [3-d ed., pererab i dop.]. – M.: Vysshaya shkola, 1986. – 295 s.
2. The free dictionary by farlex [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.thefreedictionary.com/au+pair>.
3. Kubriakova Ye. S. Semantika proizvodnogo slova [Semantics of the Derivative] / Ye. S. Kubriakova // Ambiguity, vagueness, polysemy : reading in modern English lexicology [Ambiguity, vagueness, polysemy : reading in modern English lexicology]. – Kirov, 1997. – S. 54–56.
4. Get Your Body Back ... but where'd mine go? [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://parentingaustralia.com.au/blog/737-get-your-body-back-but-whered-mine-go>.
5. Breizoz French Creperie! Crepe-ily Delicious Crepes! [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://liren.sg/2009/11/07/breizoz-french-creperie-crepe-ily-delicious-crepes/>.
6. Henman left in shade by Zabaleta's quest for perfection [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.thetimes.co.uk/tto/public/sitesearch.do?querystring=the+weather+was+extremely+un-C+te+d+Azur&p=tto&pf=all&bl=on>.

7. Heels are dead — long live flats Alice Olins [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.thetimes.co.uk/tto/public/sitesearch.do?querystring=animal+print+tunic+less+C+te+d+Azur&p=tto&pf=all&bl=on>.
8. Yelp. Real people. Real review [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : http://www.yelp.com/user_details_reviews_self?userid=m9vkagc4KE5X47J9WGOBw&rec_pagestart=20.
9. Oxford Dictionaries. The world's most trusted dictionaries [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://oxforddictionaries.com/definition/guillotine?region=us&q=guillotine+>.

Матеріал надійшов до редакції 26.01. 2012 р.

Чумак Н. А. Лексическая ассимилированность этнореалий-галлицизмов в современном английском языке на словообразовательном уровне.

Статья посвящена анализу степени ассимилированности этнореалий-галлицизмов в современном английском языке на словообразовательном уровне. Рассмотрены особенности словообразовательной активности этнореалий-галлицизмов, их наиболее продуктивные способы словообразования, наиболее часто используемые словообразовательные модели и типы семантических сдвигов, что имеют место при образовании производных этнореалий-галлицизмов. Раскрыт смысл понятий "словообразовательная активность", "конверсия", "модификация", "чистая транспозиция", "осложненная транспозиция" и "мутация".

Chumak N. A. The Lexical Assimilation of the French Ethnographic Realia in the Modern English on the Word-Formative Level.

The article deals with the analysis of the assimilation degree of the French ethnographic realia in the Modern English on the word-formative level. The peculiarities of the word-formative activity of the French ethnographic realia are studied in it. The article gives the detailed analysis of the most productive word formation ways of the French ethnographic realia and the most frequent types of the semantic shifts that occur in their derivatives. The notions of "word-formative activity", "conversion", "modification", "clear transposition", "complicated transposition" and "mutation" are revealed in it.